

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИМІР РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Львов Р.А.

Email: rostyslav.lvov@nure.ua

Науковий керівник – к.іст.н., доцент Ластовець Н. О.
Харківський національний університет радіоелектроніки,
каф. українознавства, м. Харків, Україна

The Russian-Ukrainian war acquired an unprecedented communicative space, turning social networks into a real «information front». Current digital platforms in the context of the conflict show a double bottom: they provide global support for Ukraine and at the same time serve as a tool for hostile disinformation. The Russian Federation actively uses cyberspace for information pressure, launching bots, trolls and targeted influence operations. An exceptional threat is the activity of «superspreaders» – confirmed accounts that generate about 80% of interactions with questionable content. The problem is exacerbated by the vulnerability of platform moderation, which eliminates only 8–15% of questionable posts. The purpose of the study is to understand these challenges to establish the vulnerabilities of domestic and global information spaces.

У сучасному медіапросторі терміни «інформаційна війна» та «інформаційний фронт» дуже часто сприймаються як синоніми, що є значним спрощенням. Для коректного аналізу комунікативних викликів російсько-української війни ці поняття вимагають чіткого наукового тлумачення. З теоретичного погляду, «інформаційна війна» – це процес взаємодії різних сторін у межах конфлікту, спрямований на зміну інформаційного середовища та впливу на масову свідомість. Однак, «інформаційний фронт» – сукупність мереж соціальних контактів, тобто безпосереднє віртуальне середовище (поле бою), у якому розгортається це зіткнення [1]. Отже, сучасні соціальні мережі не є простором війни, як за визначенням, так і за ідеєю, що була поштовхом до їх створення. З розвитком кіберпростору, який розмиває географічні межі сутичок, цифрові платформи злилися в єдину систему інформаційного фронту.

У цьому кіберпросторі агресор здійснює свої інформаційно-психологічні операції.

Російсько-українська війна стала першим конфліктом, що у світових медіа ресурсах отримав статус «першої ТікТок-війни» [2]. В умовах сучасного інформаційного фронту соціальні мережі є не лише засобом комунікації, а ще й ефективним інструментом для цілеспрямованого фреймування ситуацій та трансляції правди світовій спільноті у режимі реального часу. Згідно аналізу офіційних українських цифрових комунікацій, держава вдало використовує соціальні мережі для того, щоб зробити очевидними реальні наслідки російської агресії. Основний наголос робиться на проблемах мирного населення, особливо, дітей; руйнуванні цивільної інфраструктури; та стражданнях тварин. Висвітлення цих тем апелює до міжнародних культурних цінностей і викликає емоційний резонанс у західних читачів.

Також за допомогою цього контенту в інформаційному просторі формуються чіткі моральні оцінки сторін збройного конфлікту. Україна сприймається як держава, що уособлює свободу та правду. Натомість дії Російської Федерації чітко підкреслюються як тероризм та абсолютне зло. Головною метою такої інформаційної стратегії у соціальних мережах є спонукання міжнародної спільноти до надання необхідної військової та економічної допомоги, що наближає Україну до перемоги.

На противагу українській стратегії, Російська Федерація розглядає соціальні мережі як ефективний майданчик для інформаційної війни та маніпулювання громадською думкою. Для виконання своїх цілей агресор масово застосовує програмних ботів та продержавних тролів, а також впроваджує тактику «перехоплення трендів» (trend hijacking). Головною метою таких операцій є просування вигідних наративів, утворення безладу та розпалювання ворожнечі в українському суспільстві.

Особливу небезпеку в умовах цифрового фронту складають приховані інформаційні атаки, що реалізуються за допомогою технологій «сірого» та «чорного» впливу. Зокрема, «чорний» вплив полягає у поширенні дезінформації від імені третіх осіб, коли повідомлення з потрібними меседжами ховаються під маскою «неназваних джерел». Такі інструменти сприяють потужному психологічному тиску на масову свідомість: агресор цілеспрямовано розповсюджує інформацію про реальні чи вигадані загрози, репресії та теракти з метою залякування та розладу у суспільстві.

Також одним із ключових викликів є діяльність «суперпоширювачів» (superspreaders) пропаганди та дезінформації. Дослідження екосистеми соціальних мереж (зокрема, Instagram, Twitter/X та Facebook) під час російсько-української війни показують, що велику частину взаємодій із провокаційним контентом – від 60% до 80% усіх поширень генерує невелика група впливових акаунтів [3]. Небезпеку цього явища становить те, що більшість таких «суперпоширювачів» є офіційно підтвердженими користувачами або сторінками. До прикладу, у мережі Facebook понад 85% контактів із російською пропагандою та сумнівними новинами створюється саме акаунтами з позначкою верифікації. Це надає ворожій дезінформації штучної легітимності та викликає значний рівень довіри у світовій аудиторії.

Таке положення критично ускладнюється технічною та алгоритмічною вразливістю самих інформаційних платформ. Попри публічно заявлену боротьбу з фейками, теперішні механізми модерації та фільтрації контенту виявляються надзвичайно малоефективними в умовах глобальних криз. Дослідження показують, що соціальні мережі виявляють і усувають лише близько 8–15% дописів, які містять російську пропаганду та сумнівні джерела [3]. Внаслідок цього переважна більшість таких матеріалів не зникає з цифрових платформ, продовжуючи впливати на масову свідомість читачів.

Список використаних джерел

1. Федотенко К. А. «Інформаційна війна» й «інформаційний фронт»: наукове осмислення понять. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2023. № 3 (58). С. 157–170.
2. Kavenius E. M. M. *The First TikTok War: Exploring how @ukraine.ua is framing the Russia-Ukraine war on TikTok*. Malmö : Malmö University, 2023. 62 p.
3. Pierri F., Luceri L., Jindal N., Ferrara E. Propaganda and Misinformation on Facebook and Twitter during the Russian Invasion of Ukraine. *Proceedings of the 15th ACM Web Science Conference 2023 (WebSci '23)*. New York : ACM, 2023. P. 267–277.